

nalaga, da se postavimo na stran naše monarhije, v kolikor so v tem sporu tangirani njeni in naši življenski interesi.

Če bi postala vsa albanska obal srbska posest, bi bil lahko naš izhod iz jadranskega morja na svetovni trg ogrožen. Trst, naša prva in edina trgovinska luka, bi izgubil ves svoj pomen in Avstrija bi bila prisiljena iskati izhodišča za svoj izvoz preko Nemčije. Kaj bi sledilo iz tega za Avstrijo? Sledila bi njena naravnost vazalska odvisnost od nemške države. Avstrija bi bila primorana delati še bolj nemško politiko, kakor jo dela danes. Pri tem bi pa največ trpeli avstrijski Slovani, predvsem Čehi in Slovenci. V interesu avstrijskih Slovanov je, da more Avstrija delati kolikor mogoče neodvisno politiko od Nemčije in Italije, zato se ne strinja z interesi avstrijskih Slovanov, da bi se Avstrija popolnoma spodrinila z Balkana. Mislimo, da tudi v interesu balkanskih Slovanov ni, da bi avstrijski Slovani izginili v nemškem morju. Zaraditega bo v prid vsemu Slovanstvu, če Srbi začnejo upoštevati tudi življenske interese avstrijskih Slovanov in zavzamejo zlato pot izravnave svojih in naših avstrijskih interesov.

Narodni interes avstrijskih Slovanov v današnjem mednarodnem položaju torej zahteva, da stojimo na avstrijskem stališču. Nikdo nam tega ne more zameriti, zakaj nam je naša narodna eksistenca ravno tako sveta, kakor je balkanskim Slovanom. To resnico je bilo treba enkrat povedati, zato smo jo povedali odkritosrčno in brez ovinkov.

R.

DR. KAREL CHOTEK: *- R*
**PROJEKT SLOVANSKE NARODOPISNE
 RAZSTAVE.**

SLOVANSKI NARODOPISNI MUZEJ.

Namen slovanske vasi je podati kolikor možno natančno sliko stanovanja slovanskega ljudstva iz onih pokrajin, ki so za slovanski narodopis posebno pomembne. Podlaga za znanstveno utemeljen seznamek posameznih tipov z ozirom na denarne in

lokalne razmere bodoče razstave je delo Niederlovo v prejšnji številki. Vresničenje tega načrta bo seveda združeno še s celo vrsto važnih in težavnih problemov. Tako bo eno izmed prvih tehtnih vprašanj izbiranje prostora in terena, kajti mnogi, zlasti jugoslovanski tipi zamorejo imeti smisel le v miljeju, ki je vsaj ponekod podoben temu, iz katerega so vzrastli. Treba bo tudi, da se način izzrševanja stavb približa kar najbolj originalovi tehniki, da se ne poškoduje njih posebno obiležje — sicer pa bi bilo priporočati, da bi vsaj nekatera dela izvrševali domačini. S tem pa je naravno v zvezi nadaljnja zahteva, da se ujema tudi notranja oprema popolnoma do poslednjega detaila z resničnostjo, da je priprosta, po potrebi tudi revna, brez idealiziranja, ki se pojavlja zelo pogosto ravno na razstavah in ki pači pravo sliko.

Iz tega sledi, da bo možno v tem delu razstave predočiti le razmeroma zelo malo število predmetov in ravno zato, ker bodo tu le tipični predmeti, to je takšni, v katerih značilnost kakega kreja kulminira, razpade skoro vsaka narodnostna skupina na posamezne samostojne dele, različne eden od drugega po svojem značaju, da, lahko rečemo, izolirane, dasi bi bilo v resnici težko najti tudi na meji dveh narodnih celot poleg sebe ozemlja, ki bi bila tako ostro diferencirana, da bi ne imela med seboj ali prehodnih oblik ali naravnih, posebnih vzrokov za to diferenciacijo. Slovanska vas podá iz slovanskega narodopisa samo posamezne slike, seveda v resnični velikosti; najti vse nadaljne podrobnosti, naznačiti sovisnost in zvezo med njimi in razložiti njih razvoj, to bo naloga drugega dela narodopisne razstave. Ogromna množina narodopisnega materijala — naj so to že resnični, res rabljeni predmeti ali pa modeli, fotografije, narisi, diagrami i. p. — bila bi razstavljena v narodopisnem muzeju.

Seveda se razume samo po sebi, da s tem ne mislim, naj se zloži vse v enem poslopju, ampak da imam v mislih način izbiranja predmetov in njih razstavljenja: da bi bile tu zastopane, razložene in utemeljene vse pomembne skupine vsakega naroda sorazmerno in svojemu pomenu primerno, in to v vseh komponentah življenja ljudstva, vkolikor so predmet narodopisnega študija ali pa sorodnih in pomožnih ved.

Kdor študira evropske narodopisne muzeje, temu je dobro znano, kaka razlika je med temi, ki imajo za predmet splošni, eksotični narodopis, in temi, ki predočujejo evropski narodopis, v našem slučaju slovanski. — Prvi so resnični znanstveni zavodi, zbirke so tu urejene bolj sistematično in smotreno, v teh muzejih je mogoče mnogo bolje študirati in se tudi študira, in to je eden

izmed vzrokov, da so dela iz občnega narodopisa navadno boljša od onih iz domačega. Če hočemo posebno kričeč zgled, se lahko sklicujemo na dunajske zbirke iz splošnega narodopisa v muzeju prirodnih ved. Izjemo dela v Evropi gotovo še prekrasni muzej Aleksandra III., ki najbrž nadkriljuje vse evropske muzeje.

Kako nesistematične so navadno narodopisne zbirke, kažejo naše razmere. Dasi so v Pragi trije narodopisni muzeji in se ne more trditi, da v njih pomanjkuje predmetov — nasprotno, če imamo v mislih inventarne številke, so to precej bogati muzeji, vendar je zbran tu material tako neenakomerno, da pač zadostuje le tako „nekako“ za površno informacijo. Mnogo je krajev Češke, Morave in Slovaške, odkoder ni niti enega predmeta ali pa le zelo malo, brez točne označbe izvira. Razun tega pa se je narodopisno zanimanje osredotočilo in izčrpalo v vezenju. Nekako nadomestilo, dasi le deloma, so pri nas številni pokrajinski muzeji, ali tudi ti ne podajajo vedno zaokrožene slike svoje okolice. Vzrok temu je to, da so nastajali naši muzeji iz podarjenih ali kupljenih privatnih zbirk, skratka, kupovalo se je doma, namesto da bi se bila prirejala pravilna potovanja v svrhu temeljitega in vsestranskega proučevanja kraja za krajem, potovanja, ki bi bila poprej vestno pripravljena in podpirana od dotičnih krajnih činiteljev. — Šele potem bi se rezultat in jedro podobnega dela kot svedočba in obenem material za bodočnost razložilo v muzeju. V tem oziru nas prekašajo jugoslovanski muzeji, kakor sem se prepričal, daleč. In vendar bi se bili toliko lahko naučili na Narodopisni razstavi!

Toda vrnimo se k naši temi. To, kar je bilo tu izrečeno, bi zamoglo nastati, ako bi ne dostajalo pristojne in pravočasne priprave tako v celotnem načrtu, kakor v posameznostih. Če pa se začne takoj in v resnici resno s pripravami, tedaj lahko postane ta oddelek res idealen vseslovanski muzej. Idealen zato, ker bode v bodočnosti pač težko še kedaj mogoče združiti toliko izvirnega materiala, kakor pri tej priložnosti — spomnimo se, kam je prišlo toliko reči z Narodopisne razstave — in dalje zato, ker noben muzej ne more nuditi toliko prostora, da bi se mogel vsak predmet primerno uveljaviti, kakor razstava. Koliko problemov, koliko najraznovrstnejših vprašanj iz slovanskega narodopisa bi se dalo tu razviti in dati na-nja obenem nazoren odgovor; kaka vrsta strokovnjakov bi združila tu svoje delo in izkušnje. Ta razstava bi ne pomenila le velikanskega razvoja v študiju slovanskega narodopisa, njen pomen bi posegel zelo globoko v vse življenje slovansko in če bi se posrečilo jo sestaviti na znanstvenih temeljih,

bi obrnila ná-se razun splošnega interesa tudi zelo živo znanstveno zanimanje evropsko, ker bi bilo to podjetje, ki bi je Evropa težko še kedaj videla.

Zaželjeni uspeh pa se bo žel sev é le tedaj, ako se bo začelo takoj s pripravami. To pomeni kar najhitreje sestaviti osrednji odbor tu v Pragi s pisarno pri roki, čigar naloga bi bila organizirati domače komiteje v posameznih deželah, imeti v evidenci njih dejanost in delati priprave za definitivno dovršitev njih dela. Lokalni komiteji, ki se osredotočijo menda ponajveč pri pokrajinskih narodopisnih muzejih ali univerzah, bodo pripravljali razstavo iz svojega ozemlja.

Prva njih naloga bi bila, mislim, kolikor možno znanstveno predelati vse panoge tičoče se njih ozemlja in to deloma na podlagi bogate monografične literature, deloma na podlagi novih specialnih potovanj. Zgled za podobno delo je v predidóci številki tega časopisa izišli spis prof. Niederle-ta. Tako kakor je tukaj podan pregled razvoja slovanske hiše in njeni današnji tipi, podobno si predstavljam, da bi naj bila posebe obdelana na pr. poljska, slovenska, srbska i. t. d. hiša, noša, podobno naj bi se preštudirali posamezni deli nauka o šegah, narodne umetnosti, domačega dela, gospodarstva i. p. Pripravljalna dela te vrste bi imela to veliko prednost, da bi za začetek ne provzročala prevelikih stroškov in ta denar, ki bi bil za nja izdan, bi bil zelo dobro naložen, ker bi ta dela ne izgubila cene. Iz njih bi lahko vzrastle velika narodopisna dela, kakršna sedaj jako pogrešamo. In na temelju take priprave bi se zelo lahko zbral stvarni material zares muzealne cene, ki bi nenavadno povzdignil pomen vse razstave — o tem ni dvomiti.

Poleg omenjene delavnosti osrednjega odbora na prvem mestu bilo bi treba misliti na kolikor mogoče hitro izdelanje podrobnega načrta vseh oddelkov razstavnega muzeja z označbo glavnih principov razstavljanja in odmerjenjem ploskve, ki bi utegnili biti posameznim narodom na razpolago. V detajlni izvršitvi bi se seveda prepustila vsaki korporaciji popolna prostost. Tako bi bilo omogočeno, da si sestavijo pokrajinski odbori zelo hitro resnično sliko svojega oddelka, da si po tej uredi število in izbiro predmetov; definitivna dela na razstavišču pa bi bila tako zelo pospešena in razstava bi imela enotno obiležje, kar bi bilo i za celotni vtisk i za študij še prav posebno zelo važno.

In tem vprašanjem hočem posvetiti nadaljna razpravljanja. Narodopisni muzeji se štejejo med one, ki imajo najpopularnejše zbirke, ki so tudi popolnemu laiku na videz najjasnejše in najra-

zumljivejše; zato je v narodopisu toliko diletantizma. Toda narodopisni muzeji prihajajo skoro vseskozi občinstvu čez mero naproti. Redko vidimo tu mape, narise, fotografije, ki bi pojasnile razstavljene predmete, zato pa so tu razna „slikovita“ zakotja, ki se sestavljajo baje v svrhu dekoracije iz najraznovrstnejših predmetov, zavzemajo mnogo prostora in nimajo pomena, nasprotno, motijo in cepijo pozornost. Tudi bi omejil, seveda le v gotovi meri, kjer jih ni baš treba, razne skupine figurin z „ozadji“. Najkrajše bi se dalo izraziti glavno načelo razstavljanja tako-le: vsak predmet naj bo člen tega ali onega narodopisnega vprašanja, katero naj znazoruje oziroma je reši jasno in nemoteno. In prepričan sem, da bi se lahko doseglo s podobno rešitvijo mnogo okusnejši in ubranejši vtisk, nego z raznim kombiniranjem raznovrstnega materiala, in popularnost zbirk bi s tem tudi ne trpela.

Če pregledujemo ves ogromni material, ki bi bil tako sem znesen po skrbni pripravi, ga moremo razdeliti na te-le tri velike skupine: v centralno, pravo narodopisno palačo, v oddelek za poljedelske posle v najširšem pomenu besede, primitivna in domača rokodelstva, in v oddelek za nauk o slovanskih šegah (č. „oddělení pro slovanské zvykosloví“).

Prvi del, slovanski muzej v pravem pomenu besede, opravljen tudi z arhitektonične strani kar najskrbneje, si predstavljam kot poslopje s centralnim oddelkom in dvema kriloma. V centru bi bilo seveda treba misliti v prvi vrsti na prostor, potreben za reprezentacijo, shode in pod. Razun tega pa bilo treba gledati na to, da ostane še dovolj prostora — zmožnega primerne adaptacije — kamor bi se zamogel položiti cvet slovanske ljudske umetnosti. Ta oddelek bi ne bil velik, ker bi obsegal res le zaklad umetnosti, le posamezne kulminantne kose v kakemkoli materialu in kakršne-koli tehnike, da bi bil dokaz, h kaki višini se dviga tvorna sila slovanskega ljudstva. Pri tem izbiranju, izvršenem po polnoma nepristranski, ali zelo strogo, bi šlo v prvi vrsti seveda za čisto umetniško stališče, dasi bi se tudi pridržala delitev po pripadnosti (pristojnosti).

Obe krili pa bi bili določeni posameznim narodom. Pri stavbi novega poslopja bi se, mislim, brez težave lahko pridržala razdelitev na severne in južne Slovane, tudi če bi razstavna površina prve skupine nujno morala biti mnogo večja; češki oddelek s slovaškim delom bi utegnil biti med njimi spojni člen in bil bi projektiran zadaj za centralnim delom.

V vsaki izmed teh narodnih skupin bi bila vmeščena vrsta interierjev. To, kar je bilo v slovanskem selu le s posameznimi

„probami“ naznačeno, to bi se lahko tu primerno dopolnilo v celoto. Seveda bi moral biti pogoj, da bi bil vsak interier resničen posnêtek gotovega interierja, ne pa zlaganje posameznih tuje-rodnih predmetov v idealizirane celote. Dobro bi bilo oživiti je s figurinami, ki bi verno predstavljale nošo (kroj) in tip te pokrajine, iz katere bi bil interier vzet. V noši bi dal jaz na tem mestu prednost stari, prvotni vsakdanji noši, ker je tudi v narodopisu več vsakdanjih (delavnih) dni nego praznikov. Vhodi v sobe bi se lahko uporabili tam, kjer to odgovarja dejanskemu položaju, za naznačenje raznih v marsičem zanimivih vhodov v koče. Kombiniranje dveh tipov bi bilo gotovo napačno. Mnogo boljše bi bilo pokazati novo varianto na fotografiji. Vzporedno s to vrsto bi šel oddelek modelov poslopij in sicer deloma gotovih deloma začetih, da se tako znazorijo razni načini in tehnike stavljenja. Zlasti, ako bi bilo treba morda število objektov v selih omejiti, bi bilo mogoče je nadomestiti s številnejšimi modeli, ki bi popolnoma zadostovali za dobro nazornost. K tem bi se pridružile nadalje fotografije, načrti in narisani raznih detajlov, pa tudi plastične, fotografirane ali narisane naznačbe vaških tipov. Skoro vedno bi bilo potrebno predstaviti terên, iz katerega so ti ali oni tipi izrastli, najčešče menda ali s priprostimi fotografijami ali s stereoskopi. Nadaljnji del bi tvorile zbirke pohištva in drugih drobnih domačih predmetov, zanimivih po obliki ali po okraskih — v kolikor pa ne bi spadali v to vrsto in bi imeli pomen za razne posle, bi bili uvrščeni v drugi oddelek. Tu bi bil znaten del prostora posvečen keramiki. Bili bi tu razstavljeni priprosti, enostavni predmeti in predmeti umetniške cene. Ali glavno bi se tu gledalo na obliko, ornament in dekoracijo; izdelki, često zelo starinski, ki spominjajo zelo na prehistorične izdelke, bi bili naznačeni tu le na fotografijah, ker bi bilo za podrobne vzorce dovolj prostora posvečeno v drugem oddelku — domačih rokodelstev.

Zadnji, gotovo najbogatejši oddelek bi tvoril tekstilni del. Ta bi se mogel deliti na oddelek noš in oddelek posameznih krojnih delov in okraskov najrazličnejše vrste. Primerno dopolnjevanje tega materiala na tem mestu ni izključeno. Prej omenjena načela, izvršena v predidocih delih, bi se mogla ravno na tem mestu v polni meri uveljaviti. Tu bi bili označeni glavni tipi noš (krojev), in to ne le praznih, ampak tudi vsakdanjih, priprostih in bogatih, predoci bi se razni načini opreme in oblačenja, dalje, v kolikor bo mogoče, bi bil tu prikazan razvoj iz starih oblik, podane bi bile vse variante in prehodne oblike k drugim sosednim tipom, eventualno tudi tuji, neslovanski vplivi.

Isto bi se storilo tudi pri razstavljanju krojnih okraskov in delcev. Pri tem bi se seveda polagala važnost na ornament in na tehnično izvršitev. Tudi tukaj bi se zelo priporočalo z risbo ali fotografijo razložiti vzrok pristojnega nameščenja, in če bi se ponudila priložnost, s fotografijo ali z načrtom opozoriti na podoben ali drugače zanimiv pojav, če tudi morda iz drugega oddelka umetniške industrije.

Sploh bi se jaz nikakor ne izogibal ponavljanju nekterih objektov v to svrho, da se predoči kak problem ali kaka misel, da se ta utemelji ali pojasni, toda ponavljali naj bi se ne morda originali, temveč fotografije ali risbe s poudarjanjem tega, za kar ravno ne gre. Razun tega bi bilo potrebno v vseh delih namestiti mape, na katerih bi bili deloma lokalizirani vsi objekti, deloma bi bile označene one narodopisne skupine, katerih obiležje in značaj ona skupina predstavlja.

Da bo po tem načrtu prvotni material večkrat prekinjen po omenjenih pripomočkih, to slikovitosti posameznih dvoran ne bo škodilo.

Razstavljeni predmeti so večinoma zelo pestri, zato bo dobro, če se pokaže včasih mirnejša ploskev, na kateri se opazevalčevo oko nekoliko odpočije in pripravi za nadaljnje opazovanje. Tako se posamezni deli tudi bolj uveljavijo.

To bi bila celotna, kolikor možno ozka slika posameznih narodnostnih celot. K temu je treba le še dodati, da bi bilo dobro razdelitev tako prirediti, da bi posamezni enakovrstni deli dveh narodov bili nameščeni takó drug poleg drugega, da bi bilo možno zasledovati en objekt od naroda do naroda nepretrgoma. Končno se je treba spomniti ljudske obrti, ki spada v narodopis, v kolikor tvori del ljudske umetnosti. Bilo bi gotovo mogoče razstaviti toliko predmetov, da bi napolnili samostojno poslopje, toda z ozirom na značaj omenjene narodopisne palače menim, da bi bilo najbolje, če bi se namestili pod eno streho in to na postranski galeriji, seveda tako, da bi s tem ne trpela celotna razsvetljava in pogled.

Drugi glavni del razstave bi bil posvečen ljudskim poslom. Z ozirom na to, da bi tu razloženi predmeti ne bili bogvekako dragoceni, bi ne bilo treba staviti presijajno palačo, zato pa dovolj prostorno in zračno, da bi se tu lahko vzdrževal kos sveže prirode. Največ prostora bi zavzelo seveda poljedelstvo, pastirstvo in pod, in zato bi ta del lahko tvoril posebno celoto, ki bi bila razdeljena in odmerjena posamnim narodom. Tu razstavljeni predmeti (modeli gospodarskih in pastirskih stavb, gospodarskega

orodja, razni pripomočki i. p.) bi bili skoro vsekozi zelo priprosti. Zato bi se priporočalo, da se zanimanje gledalcev vzbudi in oživi, predočiti mestoma — toda vedno na precej prostem prostoru — scene iz gospodarskega življenja. Za temelj bi bilo treba izvoliti panoramo gotove pokrajine, ne pa umetno konstruirane in figurine bi ne bile postavljene brez pomena, na prazno, temveč bi znazorjevale kako prav posebno, dandanes že nenavadno delo. V muzejih, kjer se mora štediti z vsakim koščkom prostora in kjer se niti okolica ne da primerno prilagoditi, se podobne skupine ne morejo vedno posrečiti ter vzbujajo pogosto komičnost, ali tu bi se dalo doseči precej verno posnetje resničnosti. Tudi bi se s tem nemalo zvišala slikovitost tega dela. Podobno, precej slabo izvedbo — seveda iz drugega miljeja — sem videl v kolonialnem muzeju berlinskem. Zraven tega bi bili seveda oddelki prosto razstavljenih predmetov, fotografij i. p. razdeljeni po posameznih poslih. — K temu oddelku bi se pridružil nadaljni del, v katerem bi se namestila druga domača dela, razne vrste obdelovanja kovin in lesa; posebno odlično mesto bi imelo tu tkalstvo, lončarstvo in drugo. Tu bi so že ne polagala več tolika važnost na lepoto predmetov, ampak na tehniko izdelovanja. Takisto bi se priporočalo vstaviti zaradi pestrosti v posamezne oddelke primerne in pomembne skupine.

Zadnja izmed treh glavnih skupin bi bil nauk o šegah in navadah (č. zvykosloví). Tu bi bili naznačeni s pomočjo navadoslovnih predmetov vsi pomembni običaji in nazoni, ki spremljajo slovansko ljudstvo od zibelke do groba. Podobnih predmetov se lahko nabere zelo mnogo; samo razstavljenje bi zahtevalo mnogo izvedenstva in spretnosti. Kolikor sem imel priliko spoznati, bi bil tu nauk o navadah prvič izvzet iz ostalega narodopisnega materiala ter osamosvojen. Toda to bi bil zelo važen in dragocen poizkus, kajti nauk o navadah tvori pravzaprav podlago narodopisa.

To bi bil menda v širokih potezah obris treh glavnih delov razstave. Ne dvomim, da bi lahko nastali še drugi manjši oddelki. Tako bi bil n. pr. velikega pomena oddelek narodov, ki so Slovanom sosedí. Tuje vplive je mogoče pripajati in označevati najčešče s fotografijo, kakor sem že omenil, od slučaja do slučaja v vsaki iz navedenih skupin, toda ti tuji elementi v slovanski kulturi bi bili tukaj osredotočeni in bi tako tembolj stopili v ospredje. Jako dober bi bil tudi pregleden in informativen arheološki oddelek. Njega središče in nekaka atrakcija za laike bi utegnla biti približna rekonstrukcija staroslovenskega življenja

na znanstveni podlagi. K temu delu bi se zelo prilegal oddelek za slovansko antropologijo — minulo in sočasno. Ravnotako zabavno kakor poučno dopolnilo vsega tega razstavnega dela bi bilo kinematografično predočanje slik iz življenja slovanskih narodov, ljudske slavnosti itd.

Načrtal sem sliko slovanskega razstavnega muzeja namenoma le v glavnih potezah, ker sodim, da ni mogoče prej lotiti se podrobnosti, dokler nimamo na temeljna vprašanja sigurnega in definitivnega odgovora. Glavni namen tega članka je pokazati, kako velikih priprav bo treba za to razstavo, če hočemo, da bo vredna svojega pomena in kako je potrebno — če se misli na uresničenje v dogledni dobi — takoj resno začeti s pripravami. Res je, da je politična situacija, od katere je uspeh razstave odvisen, — sedaj zelo neugodna, a takega pesimista morda ni, ki bi trdil, da bode trajna. In pripravljala dela po omenjenem načinu bi napredovala tudi pod oblačnim političnim nebom. Kajti lahko se zjasni in ugodna doba bi nas našla nepripravljene. Potem pa bi bilo težko hitro prirediti razstavo, in če bi se to tudi zgodilo — koliko bi pa tudi bila vredna?! Sicer pa bi pripravljala dela, kakor sem že spredaj omenil, ne bila v nobenem slučaju odveč. Tudi če bi ne došlo do razstave — prepričan sem, da se enkrat vendar uresniči, — ne bila bi zastonj; iz njih bi mogla izrasti velika etnografična enciklopedija — podjetje, ki bi bilo res vredno, da bi mu Češka stala na čelu. Glavno geslo bi torej bilo, ne hiteti z razstavo, ampak z dostojnimi pripravami. Če pride do njih in če bodo srečno napredovale, si bodo našle tudi ugodno dobo za uresničenje svojih velikih in krasnih načrtov.

PROF. Dr. FR. DRTINA:

VZGOJEVALNE ŠOLE NA DEŽELI.

Renesansa je prerodila človeštvo; začutilo je ljubezen k življenju in hrepenenje po narodi. 16., 17. in 18. stoletje je doba preosnovitve vzgoje in šolstva, doba drznih načrtov, veličastnih utopij, navdušenih smotrov na polju zanemarjene vzgoje. Trije možje dramijo evropsko človeštvo k novemu življenju in ustanavljajo novo šolo: Rabelais, Komensky, Rousseau. Rabelais izraža